

Hubungan antara Kepuasan Kerjaya, Perapatan dan Sokongan Sosial ke atas Kepuasan Hidup Wanita Berkerjaya Pertengahan Usia di Kuala Lumpur

Siti Marziah Zakaria
marziah@ukm.edu.my
Universiti Kebangsaan Malaysia

Ruzaini Ijon
ruzaini@umk.edu.my
Universiti Malaysia Kelantan

Wan Yusoff Wan Shahrudin
yusoff.ws@umk.edu.my
Universiti Malaysia Kelantan

See Soo Yin
see@outlook.my
Universiti Malaysia Kelantan

ABSTRAK

Kajian ini bertujuan untuk mengenal pasti hubungan antara kepuasan kerjaya, perapatan dan sokongan sosial ke atas kepuasan hidup wanita berkerjaya pertengahan usia di Kuala Lumpur. Kajian kuantitatif ini menggunakan kaedah tinjauan soal selidik bagi tujuan pengumpulan data. Responden kajian dipilih menggunakan teknik pensampelan bertujuan. Seramai 310 responden terlibat dalam kajian ini. Data yang diperoleh daripada kajian ini telah dianalisis secara inferensi. Skor min bagi pemboleh ubah perapatan adalah tertinggi ($M = 47.04$, $SD = 5.22$) diikuti sokongan sosial ($M = 32.54$, $SD = 4.35$), kepuasan pekerjaan ($M = 32.00$, $SD = 3.86$) dan kepuasan hidup ($M = 27.81$, $SD = 3.07$). Dapatan korelasi bagi pemboleh ubah kepuasan hidup dengan sokongan sosial, perapatan dan kepuasan pekerjaan mendapati terdapat hubungan positif yang signifikan bagi keempat-empat pemboleh ubah yang dikaji ($p < .01$). Analisis korelasi Pearson mendapati kepuasan pekerjaan mempunyai hubungan positif yang sederhana dengan kepuasan hidup ($r = .443$, $p < .01$), manakala kepuasan hidup menunjukkan hubungan positif yang rendah dengan sokongan sosial ($r = .362$, $p < .01$) dan perapatan ($r = .311$, $p < .01$). Ini mencadangkan bahawa kepuasan hidup wanita berkerjaya pertengahan usia dalam kajian ini lebih bergantung kepada kepuasan kerjaya berbanding dengan sokongan sosial dan perapatan. Justeru, kajian ini diharap dapat memberi pemahaman terhadap faktor-faktor kepuasan hidup wanita berkerjaya pertengahan usia. Dapatan kajian ini juga boleh digunakan oleh kaunselor dan pekerja sosial dalam merangka lebih banyak strategi dan agenda untuk memenuhi keperluan kepada sokongan sosial dalam kalangan golongan tersebut. Kajian akan datang juga boleh dijalankan di kawasan luar bandar bagi melihat hasil perbandingan kepuasan hidup wanita berkerjaya di kawasan luar bandar tersebut.

Kata kunci: Kepuasan kerjaya; perapatan; sokongan sosial; kepuasan hidup; wanita berkerjaya

The Relationship between Career Satisfaction, Attachment and Social Support towards Life Satisfaction among Middle-Aged Career Women in Kuala Lumpur

ABSTRACT

This study aims to identify the relationship between career satisfaction, attachment and social support towards life satisfaction among middle-aged career women in Kuala Lumpur. This quantitative research utilized questionnaire survey method for data collection. The non-random sampling technique was utilized to determine the respondents of this study. A total number of 310 respondents had been recruited. The data were then analyzed using inferential analysis. The mean score for the variable, attachment is the highest ($M = 47.04$, $SD = 5.22$) followed by social support ($M = 32.54$, $SD = 4.35$), career satisfaction ($M = 32.00$, $SD = 3.86$) and life satisfaction ($M = 27.81$, $SD = 3.07$). The correlation between the variables of life satisfaction with social support, attachment and career satisfaction has indicated a positive, significant relationship between all of the variables ($p < .01$). The Pearson correlation analysis indicated that career satisfaction has a positive, moderate relationship with life satisfaction ($r = .443$, $p < .01$), while life satisfaction has indicated a positive, low relationship with social support ($r = .362$, $p < .01$) and attachment ($r = .311$, $p < .01$). This indicates that middle-aged career women's life satisfaction in this study depends more on career satisfaction as compares to attachment and social support. Therefore, it is hoped that this study could contribute towards the understanding of the factors that influence life satisfaction of middle-aged career women. Counsellors and social workers can also utilize the finding from this study in planning strategies and agenda that can help to fulfil the need of social support among middle-aged career women. Future studies could also be conducted in the rural area to compare on the life satisfaction of middle-aged career women in that particular region.

Keywords: Career satisfaction; attachment; social support; life satisfaction; career women

PENGENALAN

Kepuasan hidup merupakan kesejahteraan subjektif dan salah satu indikator kualiti hidup. Ia dipengaruhi oleh faktor demografi, kesihatan, umur, status ekonomi, hubungan kekeluargaan dan sosial dan sebagainya (Subasi & Hayran, 2005). Kepuasan hidup turut meramal jangka hayat dan penyakit fizikal dalam kalangan warga emas dan wanita pertengahan usia (Berg et al., 2009). Justeru, kepuasan hidup sering dijadikan ukuran dalam menilai kehidupan wanita dan lelaki di usia emas dan menjelang usia emas. Kepuasan hidup boleh didefinisikan sebagai mempunyai sikap yang positif terhadap kehidupan secara umum. Ia melibatkan penilaian seseorang tentang kehidupan yang sedang dilalui. Ia juga merangkumi kesyukuran, keselesaan, pengiktirafan dan penghargaan terhadap kehidupan yang sedang dilalui kini (Emmons & McCullough, 2003).

Antara cabaran wanita pertengahan usia ialah kepelbagaian tugas yang terpaksa digalas mereka. Misalnya, terdapat dalam kalangan mereka yang menghadapi tekanan dan konflik dalam menjaga anak-anak yang masih kecil dan dalam masa yang sama menjaga ibu bapa yang semakin tua dan uzur. Golongan ini juga didapati menghadapi tuntutan masa yang

tinggi untuk mencapai keseimbangan antara kerjaya dan komitmen keluarga (Hamaideh, 2011). Kajian turut mendapati bahawa ramai wanita kini mengambil keputusan untuk berkahwin lewat. Maka, mereka perlu bersiap sedia untuk memikul tanggungjawab membesarkan anak-anak yang masih kecil walau pun telah memasuki usia pertengahan ekoran daripada kelewatan mendirikan rumah tangga. Malahan, ada dalam kalangan wanita di usia pertengahan yang berdepan dengan isu penceraian, kematian suami atau kematian keluarga terdekat (Siti Marziah et al., 2015). Tidak kurang juga yang diuji dengan masalah kesihatan yang lazim menimpa mereka setelah menjelang usia tertentu seperti diabetis, darah tinggi, masalah buah pinggang, sakit jantung, malah kanser.

Sementara itu, kerjaya yang bagus kerap kali dikaitkan dengan pendapatan yang menarik. Menurut Easterlin (2006), pekerjaan yang baik dan pendapatan yang tinggi dapat menentukan kepuasan hidup yang baik. Boyce (2010) turut menambah bahawa responden meletakkan pendapatan sebagai pengukur utama kepuasan hidup. Walau bagaimanapun, Frey dan Stutzer (2002) menegaskan bahawa peningkatan dalam pendapatan tidak memperbaiki kepuasan hidup. Sebagaimana Myers dan Diener (1995) mencadangkan bahawa pendapatan tidak meningkatkan kepuasan hidup, tetapi kepuasan dengan pendapatan yang meningkatkan kepuasan hidup sebenarnya.

Dalam pada itu, perapatan memberikan asas yang sempurna kepada semua ahlinya dalam konteks keluarga (Byng-Hall, 1990). Hubungan perapatan kebiasaannya bersifat timbal balik sama ada memberi atau menerima mahupun kedua-duanya yang turut merangkumi tahap luaran yang boleh dilihat sehinggalah ke tahap dalaman seperti kepercayaan dan tanggapan (Main et al., 1985). Perapatan juga dianggap boleh beroperasi sepanjang hayat seseorang walaupun berubah bentuk kepada lebih bersifat timbal balik selari dengan kematangan usia (Nickerson & Nagle, 2004). Bentuk perapatan turut meliputi hubungan dengan ibu bapa yang lebih diberi keutamaan berbanding rakan sebaya. Perapatan di antara rakan sebaya ada kalanya boleh meliputi jaringan hubungan sosial yang lebih intim; melibatkan hubungan seksual. Melalui hubungan sosial yang meliputi sokongan emosi, penjagaan dan kepuasan seksual, manusia dapat memenuhi salah satu daripada keperluan asas iaitu keperluan keselamatan (Byng-Hall, 1990). Perapatan turut memberikan kesan kepada prestasi kerja wanita berkerjaya pertengahan usia. Perapatan yang tidak tetap didapati akan mengganggu prestasi kerja secara signifikan (Hazan & Shaver, 1990; Rom & Mikulincer, 2003). Perapatan yang tetap mempunyai hubungan dengan peningkatan prestasi kerja yang efektif (Hazan & Shaver, 1990; Ronen & Zuroff, 2017), komited dengan pembangunan kerjaya dalam bidang masing-masing (Scott & Church, 2001), cenderung mempunyai semangat alturistik, boleh bekerjasama dan mempunyai tingkahlaku ingin membantu orang lain di tempat kerja (Mikulincer et al., 2005; Geller & Bamberge, 2009) dan tingkahlaku asertif dan dominan (Zuroff et al., 2010).

Sementara itu, pelbagai kajian yang telah dijalankan menunjukkan rendahnya sokongan sosial berhubung kait dengan isu kesihatan seperti respon kardiovaskular yang negatif (Eriksen, 1994), penyakit jantung koronari (Lett, 2005) dan kepekatan fibrinogen bagi pesakit darah tinggi (Davis & Swan, 1999). Dalam konteks wanita pertengahan usia, pengkaji seperti Eyler et al. (1999) mendapati bahawa sokongan sosial turut menjadi penentu kepada aktiviti fizikal yang dilakukan oleh wanita pertengahan usia. Sokongan sosial yang kurang akan menyebabkan kurangnya aktiviti fizikal yang dilakukan. Aro et al. (2001) pula mendapati simptom kemurungan dalam kalangan wanita pertengahan usia adalah lebih berkait rapat dengan kesihatan dan sokongan sosial berbanding faktor sosioekonomi. Kajian oleh Krantz dan Ostergren (2000) mendapati bahawa wanita berkerjaya pertengahan usia memiliki tahap sokongan sosial dan rangkaian yang lebih tinggi berbanding wanita pertengahan usia yang tidak bekerja.

Terdapat kajian yang menunjukkan bahawa kepuasan hidup berkolerasi secara positif dengan umur (Blanchflower & Oswald, 2008), yakni tahap kepuasan semakin meningkat apabila seseorang semakin berumur. Dalam pada itu, kajian lain pula menunjukkan bahawa kepuasan hidup menurun apabila umur meningkat (Chen, 2001). Malah, terdapat juga kajian yang melaporkan tahap kepuasan hidup yang tetap walaupun umur berubah (Hamarat et al., 2002). Kajian yang dijalankan di United Kingdom pula menunjukkan mereka yang berumur 40-59 tahun didapati kurang gembira dan mengalami kebimbangan tertinggi. Trend ini didapati berubah bagi mereka yang berumur 65-79 tahun yang mencatatkan kepuasan hidup tertinggi (Gayle, 2016). Justeru, faktor umur yang berbeza dalam kalangan wanita berkerjaya pertengahan usia dilihat agak sukar dalam menentukan hubungannya dengan kepuasan hidup. Selain itu juga, golongan yang mempunyai profesion yang tinggi tidak ditetapkan mengikut umur, tetapi berdasarkan latar belakang pendidikan serta kebolehan mereka.

Dalam pada itu, dari segi kerjaya pula, wanita pertengahan usia dijangkakan telah mencapai kedudukan serta pangkat yang tinggi. Bagi yang menjalankan perniagaan sendiri, mereka juga dijangkakan telah mencapai status kewangan yang stabil dan perniagaan yang telah berkembang. Jangkaan tinggi terhadap wanita di pertengahan usia ini boleh mencetuskan tekanan, kemurungan, konflik dan letusan emosi (*burn-out*) (Brough & Frame, 2004; Hamaideh, 2011). Ramai juga yang melaporkan keresahan (*anxiety*) dan tekanan kewangan. Keadaan akan menjadi lebih teruk jika mereka turut menghadapi masalah di tempat kerja serta menerima sokongan sosial yang rendah (Adams, Lynda, & King, 1996).

Kajian-kajian lepas kurang memberi perhatian kepada pengaruh kerjaya kepada kepuasan hidup wanita. Perbandingan kepuasan hidup daripada sektor kerjaya yang berbeza juga tidak diukur. Sedangkan sektor kerjaya yang berbeza mungkin mempengaruhi kepuasan hidup wanita pertengahan usia yang boleh diklasifikasikan sebagai wanita yang berumur di antara 45-65 tahun. Pengaruh kerjaya ke atas kepuasan hidup hanya kerap dikaji dalam kalangan guru, jururawat dan eksekutif. Antaranya kajian Erdamar dan Demiral (2016) yang mendedahkan bahawa kepuasan hidup guru berada di tahap yang sederhana. Kepuasan hidup guru-guru berkolerasi secara positif dengan kepuasan kerjaya. Kepuasan kerjaya pula didapati berkolerasi secara negatif dengan konflik kerjaya-keluarga. Mirfahadi, Moosavi dan Tabari (2013) pula mendapati bahawa 81.9% daripada jururawat yang dikaji melaporkan kepuasan hidup yang baik. Sebanyak lapan buah hospital di Iran terlibat dalam kajian ini. Peramal signifikan bagi kepuasan hidup jururawat yang dikaji ialah jantina, bebanan kerja dan pendapatan.

Oleh itu, artikel ini akan mengenal pasti hubungan antara kepuasan kerjaya, perapatan dan sokongan sosial ke atas kepuasan hidup wanita berkerjaya pertengahan usia di bandar Kuala Lumpur yang merupakan wilayah paling membangun di Malaysia. Wanita berkerjaya di bandar-bandar besar berhadapan dengan pelbagai tuntutan kerjaya, kewangan dan keluarga. Peningkatan kos sara hidup di bandar boleh memberi implikasi yang besar kepada kepuasan hidup mereka, seterusnya mempengaruhi kesejahteraan emosi wanita. Kehidupan di Kuala Lumpur berbeza senario serta cabarannya berbanding dengan kehidupan di bandar-bandar kecil. Oleh itu, dapatan kajian ini nanti akan memberi gambaran sebenar mengenai dilema kepuasan hidup yang dihadapi oleh wanita berkerjaya di Kuala Lumpur.

METOD KAJIAN

Rekabentuk Kajian

Kajian kuantitatif ini menggunakan kaedah tinjauan soal selidik bagi mengenal pasti hubungan antara kepuasan kerjaya, perapatan dan sokongan sosial terhadap kepuasan hidup

dalam kalangan wanita berkerjaya pertengahan usia di Kuala Lumpur. Proses pengumpulan data yang mengambil masa selama tiga bulan telah dijalankan pada pertengahan tahun 2016. Pihak yang dihubungi memberikan maklum balas yang positif untuk terlibat dalam kajian ini. Sebanyak 310 borang soal selidik yang lengkap diisi telah dikembalikan daripada sejumlah 330 borang yang diedarkan. Kadar respons bagi borang soal selidik yang dikembalikan adalah 93.9%. Kajian ini menggunakan teknik pensampelan bertujuan yang mana responden yang memenuhi kriteria yang ditetapkan seperti merupakan seorang wanita pertengahan usia (40-59 tahun) dan masih bekerja telah dipilih sebagai responden. Namun begitu, demi menjaga kerahsiaan dan nama baik responden, pengkaji tidak menyatakan nama responden dan organisasi tempat responden bekerja di dalam laporan. Perkara ini sudah ditegaskan semasa responden diberi taklimat mengenai kerahsiaan kajian. Responden telah diminta untuk menyertai kajian ini secara sukarela tanpa sebarang paksaan daripada mana-mana pihak. Responden juga berhak untuk menarik diri daripada mengambil bahagian dalam kajian ini tanpa dikenakan sebarang bentuk penalti.

Sampel Kajian

Responden yang terlibat adalah wanita berkerjaya pertengahan usia di Kuala Lumpur. Kuala Lumpur dipilih untuk mewakili kawasan bandar. Kuala Lumpur meliputi kawasan seluas 244 km² merupakan wilayah metropolitan dengan pertumbuhan paling pesat di Malaysia. Jumlah penduduk kawasan ini semakin bertambah yang diikuti dengan pembangunan ekonomi, pendidikan dan sosial yang semakin pantas.

Pensampelan bertujuan telah digunakan di dalam kajian ini untuk mendapatkan responden yang berpotensi untuk menyumbang terhadap kajian ini. Pensampelan bertujuan dapat membantu untuk menentukan unit atau ciri-ciri yang perlu diberi perhatian oleh pengkaji bagi mengenal pasti responden yang paling sesuai dan boleh menyumbang kepada objektif kajian. Responden yang dipilih adalah berdasarkan kriteria yang telah ditetapkan iaitu bekerja dan tinggal di Kuala Lumpur, mempunyai pendapatan bulanan, berumur antara 40-59 tahun dan bekerja di sektor awam, swasta atau usahawan sepenuh masa. Oleh sebab jumlah populasi golongan ini tidak tetap kerana merangkumi pelbagai bidang kerja, maka kajian ini mengangalkan saiz sampel berdasarkan Cohen (1992). Seramai 310 responden telah terlibat dalam kajian ini. Sebanyak 20 borang soal selidik didapati tidak dikembalikan daripada 330 borang soal selidik yang telah diedarkan kerana faktor yang tidak dapat dielakkan oleh responden, misalnya kesibukan kerja menyebabkan mereka tidak berkesempatan mengisi soal selidik yang diberi. Ini menjadikan kadar maklum balas sebanyak 93.9%. Walau bagaimanapun, kadar maklum balas ini dianggap baik kerana kadar maklum balas melebihi 80% dianggap mencukupi bagi kajian sains sosial (Gall, Borg, & Gall, 1996; Tuckman 1999).

Instrumen

Persepsi responden terhadap kepuasan hidup, kepuasan kerjaya, perapatan dan sokongan sosial diukur menggunakan *Life Satisfaction Index-Short Form* (Barrett & Murk, 2006), *The Generic Job Satisfaction Scale* (MacDonald & MacIntyre, 1997), *Adult Attachment Scale* (Collins & Read, 1990) dan *Multidimensional Scale of Perceived Social Support* (Zimet et al., 1988). Responden diminta untuk menandakan tahap persetujuan mereka terhadap item-item yang disenaraikan. Jadual 1 menunjukkan analisis kebolehpercayaan terhadap skala serta bilangan item yang digunakan dalam ujian ini. Skala ini telah terbukti kesahannya dan mempunyai nilai kebolehpercayaan yang tinggi dalam kajian-kajian lepas. Ia telah

diterjemahkan dan diuji semula kebolehpercayaan dan kesahannya dalam kajian ini. Ujian kebolehpercayaan terhadap skala yang digunakan menunjukkan nilai alfa melebihi 0.70. Manakala ujian analisis faktor bagi menguji kesahan pula menunjukkan faktor *loading* yang baik (antara 0.52 hingga 0.79) bagi setiap item.

JADUAL 1. Analisis Kebolehpercayaan

Skala	Bilangan Item	Nilai alfa, α
<i>Life Satisfaction Index-Short Form</i>	9	0.793
<i>The Generic Job Satisfaction Scale</i>	10	0.889
<i>Adult Attachment Scale</i>	16	0.774
<i>Multidimensional Scale of Perceived Social Support</i>	10	0.904

Analisis Data

Data yang diperoleh daripada kajian ini telah dianalisis menggunakan perisian *Statistical Package for Social Science* (SPSS). Pengkaji menjalankan analisis deskriptif terlebih dahulu untuk meneliti taburan responden kajian. Seterusnya, ujian pekali korelasi Pearson telah dijalankan bagi menentukan hubungan antara kepuasan kerjaya, perapatan dan sokongan sosial terhadap kepuasan hidup.

DAPATAN KAJIAN

Profil Responden

Latar belakang responden dari segi umur, tahap pendapatan, pekerjaan dan status kesihatan telah dianalisa untuk mendapat gambaran sebenar mengenai taburan responden mengikut latar belakang. Seramai 310 orang responden telah terlibat dalam soal selidik kepuasan hidup ini. Responden dipilih berdasarkan teknik pensampelan bertujuan dan perlu memenuhi kriteria-kriteria yang telah ditetapkan, iaitu: bekerja dan tinggal di Kuala Lumpur, mempunyai pendapatan bulanan, berumur antara 40-59 tahun dan bekerja di sektor awam, swasta atau usahawan sepenuh masa.

Bagi status perkahwinan, majoriti responden yang terlibat berstatus kahwin (83.2%). Hanya sebilangan kecil daripada responden yang belum berkahwin atau bujang (8.7%) dan berstatus janda/balu (6.8%). Memandangkan responden yang terlibat telah mencapai tahap pertengahan usia, maka dapat diduga bahawa kebanyakannya telah memulakan kehidupan berkeluarga. Min umur berkahwin bagi wanita di Malaysia pada tahun 2014 ialah 23 tahun (Kementerian Pembangunan Wanita Keluarga dan Masyarakat 2016). Dari segi pekerjaan, sebahagian besar responden adalah kakitangan awam (69.4%), diikuti dengan kakitangan swasta (24.2%) dan mereka yang bekerja sendiri (4.5%). Menurut perangkaan, seramai 4,388.9 ribu tenaga buruh wanita di bandar dalam tahun 2015. Hanya 33.1 peratus daripada jumlah ini tidak pernah berkahwin. Majoriti daripada jumlah tenaga buruh wanita di bandar mempunyai status berkahwin, balu dan bercerai/berpisah tetap (Kementerian Pembangunan Wanita Keluarga dan Masyarakat, 2016). Taburan responden mengikut latar belakang adalah seperti Jadual 2.

JADUAL 2. Taburan Responden

Latar Belakang	f	%
Status Perkahwinan		
Bujang	27	8.7
Berkahwin	258	83.2
Janda/Balu	21	6.8
<i>Missing</i>	4	1.3
Pekerjaan		
Kakitangan Kerajaan	215	69.4
Kakitangan Swasta	75	24.2
Bekerja Sendiri	14	4.5
<i>Missing</i>	6	1.9
Tahap kesihatan		
Tidak sihat	10	3.2
Sihat	272	87.7
Sangat sihat	25	8.1
<i>Missing</i>	3	1.0
Pendapatan		
<1500	17	5.5
RM1501- RM3501	83	26.8
RM3502- RM5502	147	47.4
>RM5503	54	17.4
<i>Missing</i>	9	2.9
	310	100.0

Dari segi kesihatan, responden melaporkan bahawa mereka mempunyai kesihatan yang baik. Hanya segelintir yang melaporkan status kesihatan yang tidak baik (3.2%). Sebahagian daripada responden melaporkan pendapatan di antara RM3502-RM5502 (47.4%) sebulan. Ini diikuti oleh RM1501-RM3501 sebulan (26.8%), lebih daripada RM5503 sebulan (17.4%) dan sekurang-kurangnya RM1500 sebulan (5.5%). Penentuan gaji terendah sebanyak RM1500 sebulan adalah berdasarkan Pendapatan Garis Kemiskinan (PGK) yang telah ditetapkan oleh Unit Perancang Ekonomi. Laporan Penyiasatan Isi Rumah (2007) menetapkan bahawa pendapatan RM1500 dan ke bawah bagi penduduk di bandar dikategorikan sebagai mudah miskin (ICU, 2011). Kategori mudah miskin meliputi penduduk yang mempunyai pendapatan yang tidak tetap atau mudah terjejas walaupun melebihi PGK (Lee, 2017).

Majoriti responden merupakan kakitangan kerajaan, justeru membolehkan mereka mendapat pendapatan tetap, bahkan menikmati kenaikan gaji pada setiap tahun bagi yang berprestasi baik. Tambahan pula, pendapatan isi rumah responden turut menyumbang dalam memenuhi keperluan hidup di kawasan bandar. Jabatan Perangkaan Malaysia (2019) melaporkan bahawa purata gaji dan upah bulanan rakyat Malaysia meningkat 5.3 peratus kepada RM2312 pada 2015 berbanding RM2193 pada tahun sebelumnya. Pendapatan yang diukur dalam kajian ini adalah pendapatan individu setiap responden yang terlibat dalam kajian dan bukannya pendapatan isi rumah. Hal ini kerana, responden kajian adalah terdiri daripada pelbagai latar belakang status perkahwinan (bujang, berkahwin, janda/balu), maka,

membuat ukuran pendapatan yang diperoleh oleh responden tersebut secara individu berbanding pendapatan isi rumah (seluruh isi keluarga) adalah lebih tepat bagi menguji kepuasan hidup mereka.

Analisis Hubungan Antara Kepuasan Kerjaya, Perapatan Dan Sokongan Sosial Ke Atas Kepuasan Hidup

Ujian pekali korelasi Pearson telah dijalankan bagi menentukan hubungan antara kepuasan kerjaya, perapatan dan sokongan sosial terhadap kepuasan hidup. Jadual 3 menunjukkan taburan deskriptif bagi keempat-empat pemboleh ubah yang dikaji.

JADUAL 3. Taburan Deskriptif Pemboleh Ubah yang Dikaji

	Min (M)	Std. Deviation (SD)	n
Sokongan sosial	32.54	4.35	304
Kepuasan hidup	27.81	3.07	303
Perapatan	47.04	5.22	304
Kepuasan pekerjaan	32.00	3.86	304

Skor min bagi pemboleh ubah perapatan adalah tertinggi ($M = 47.04$, $SD = 5.22$) diikuti sokongan sosial ($M = 32.54$, $SD = 4.35$), kepuasan pekerjaan ($M = 32.00$, $SD = 3.86$) dan kepuasan hidup ($M = 27.81$, $SD = 3.07$).

Sementara itu, Jadual 4 menunjukkan dapatan korelasi bagi pemboleh ubah kepuasan hidup dengan sokongan sosial, perapatan dan kepuasan pekerjaan.

JADUAL 4. Korelasi Pearson Antara Kepuasan Hidup Dengan Sokongan Sosial, Perapatan dan Kepuasan Pekerjaan

		Sokongan sosial	Kepuasan hidup	Perapatan	Kepuasan pekerjaan
Sokongan sosial	<i>Pearson Correlation</i>	1	.362**	.470**	.329**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>		.001	.001	.001
	<i>N</i>	304	299	300	300
Kepuasan hidup	<i>Pearson Correlation</i>	.362**	1	.311**	.443**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	.001		.001	.001
	<i>N</i>	299	303	300	300
Perapatan	<i>Pearson Correlation</i>	.470**	.311**	1	.267**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	.001	.001		.001
	<i>N</i>	300	300	304	302
Kepuasan kerja	<i>Pearson Correlation</i>	.329**	.443**	.267**	1
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	.001	.001	.001	
	<i>N</i>	300	300	302	304

Nota: **korelasi adalah signifikan pada tahap 0.01 (2-tailed)

Berdasarkan Jadual 4, hasil analisis korelasi mendapati terdapat hubungan signifikan positif bagi keempat-empat pemboleh ubah yang dikaji ($p < .01$). Analisis korelasi mendapati kepuasan pekerjaan mempunyai hubungan positif yang sederhana dengan kepuasan hidup (r

= .443, $p < .01$). Sementara itu, analisis korelasi kepuasan hidup mempunyai hubungan positif yang rendah dengan sokongan sosial ($r = .362, p < .01$) dan perapatan ($r = .311, p < .01$).

PERBINCANGAN

Kepuasan hidup boleh diterjemahkan sebagai sikap positif serta penilaian seseorang individu terhadap kehidupan yang dilalui oleh mereka secara umum. Antara aspek kepuasan hidup yang boleh dilihat adalah rasa bersyukur, keselesaan, pengiktirafan dan penghargaan terhadap kehidupan yang sedang dilalui kini (Emmons & McCullough, 2003). Kajian ini dilaksanakan untuk mengenal pasti hubungan antara kepuasan kerjaya, perapatan dan sokongan sosial ke atas kepuasan hidup wanita berkerjaya pertengahan usia di bandar, Kuala Lumpur. Dapatan kajian mendapati ketiga-tiga pemboleh ubah iaitu kepuasan pekerjaan, perapatan dan sokongan sosial mempunyai hubungan signifikan yang positif terhadap kepuasan hidup. Didapati kepuasan pekerjaan mempunyai hubungan yang signifikan terhadap tahap kepuasan hidup yang lebih tinggi berbanding perapatan dan sokongan sosial. Menurut Easterlin (2006), pekerjaan yang baik dan pendapatan yang tinggi dapat menentukan kepuasan hidup yang baik. Boyce (2010) turut menambah bahawa responden meletakkan pendapatan sebagai pengukur utama kepuasan hidup. Hasil kajian ini menunjukkan bahawa wanita pertengahan usia yang berpuas hati terhadap kerjaya mereka cenderung untuk mempunyai tahap kepuasan hidup yang lebih tinggi. Ini berkemungkinan kerana kepuasan kerjaya juga dianggap boleh mencerminkan bahawa mereka tidak mempunyai tekanan dan bebanan yang boleh mengganggu emosi dan prestasi kerja berbanding mereka yang tidak berpuas hati dengan kerjaya masing-masing. Salah satu faktor adalah hampir majoriti daripada responden berkhidmat di dalam sektor kerajaan yang lebih terjamin dan mempunyai kenaikan tahunan dari segi pendapatan yang diperoleh. Selain itu perapatan dan sokongan sosial turut mempunyai hubungan yang signifikan terhadap tahap kepuasan hidup wanita. Hal ini kerana hubungan sosial boleh dianggap sebagai dapat menjamin kestabilan emosi para wanita di dalam menghadapi tekanan di dalam kehidupan seharian, terutama mereka yang tinggal di kawasan bandar. Perkara ini disokong oleh Byng-Hall (1990) iaitu perapatan dilihat dapat memberikan asas yang sempurna kepada semua ahli di dalam konteks keluarga. Hubungan perapatan kebiasaannya bersifat timbal balik sama ada memberi atau menerima mahupun kedua-duanya yang turut merangkumi tahap luaran yang boleh dilihat sehinggalah ke tahap dalaman seperti kepercayaan dan tanggapan (Main et al., 1985).

KESIMPULAN

Secara kesimpulan, hasil kajian mendapati bahawa kepuasan hidup wanita berkerjaya pertengahan usia di kawasan bandar Kuala Lumpur mempunyai hubungan yang lebih kuat dengan kepuasan kerjaya berbanding perapatan dan sokongan sosial. Pada usia pertengahan, mereka mungkin bergantung kepada aspek kerjaya dalam menentukan kepuasan hidup. Dapat dilihat pada masa kini wanita berkerjaya di bandar-bandar besar berhadapan dengan pelbagai tanggungjawab dari segi kerjaya, kewangan dan keluarga. Hal ini kerana, wanita berkerjaya pertengahan usia di era ini perlu bijak mengurus kerjaya dan dalam masa yang sama memenuhi tuntutan keluarga. Peningkatan kos sara hidup di bandar boleh memberi implikasi yang besar kepada kepuasan hidup mereka. Oleh itu, adalah diharap agar dapatan kajian ini akan memberi petunjuk tentang dilema kepuasan hidup yang dihadapi oleh wanita berkerjaya di Kuala Lumpur. Keluarga, pasangan, majikan, ketua jabatan dan agensi kerajaan adalah antara agen yang sentiasa berinteraksi dengan golongan wanita berkerjaya pertengahan usia.

Justeru, dapatan kajian ini dapat dimanfaatkan seperti memberi perhatian dan sokongan yang sewajarnya terhadap golongan wanita pertengahan usia di kawasan bandar agar mereka dapat turut serta dalam memberi sumbangan dalam sektor pekerjaan yang diceburi serta meneruskan kehidupan dengan sikap yang lebih positif. Selain itu, dapatan deskriptif kepuasan kerjaya, sokongan sosial dan perapatan boleh menjadi petunjuk kepada peningkatan sistem sokongan sosial yang boleh diwujudkan bagi menampung kapasiti tekanan yang dihadapi oleh golongan wanita tersebut. Kekurangan dari segi sokongan sosial sebagai contoh memberi petanda bahawa aspek ini perlu diberikan perhatian dalam program-program yang bakal dianjurkan kepada wanita pertengahan usia. Oleh yang demikian, dapatan kajian ini juga boleh digunakan oleh kaunselor dan pekerja sosial dalam merangka intervensi yang bersesuaian. Malah, lebih banyak strategi dan agenda perlu dirancang dan dikemaskini untuk memenuhi keperluan kepada sokongan sosial dalam kalangan golongan tersebut. Keprihatinan ini akan membantu mereka untuk menikmati kepuasan hidup yang lebih tinggi, kesejahteraan emosi yang lebih baik, dan seterusnya kualiti hidup yang lebih terjamin.

PENGHARGAAN

Artikel ini adalah berdasarkan kepada dapatan kajian daripada Skim Pembudayaan Penyelidikan (Research Acculturation Grant Scheme) di bawah dana penyelidikan Kementerian Pendidikan Tinggi. Kod penyelidikan adalah R/RAGS/A04.00/01107A/001/2015/000297.

RUJUKAN

- Abbey, A., Abramis, D. J., & Caplan, R. D. (1985). Effects of different sources of social support and social conflict on emotional well-being. *Basic and Applied Social Psychology* 6(2): 111-129.
- Adams, G. A., Lynda, A. A., & King, D. W. (1996). Relationship of job and family involvement, family social support, and work-family conflict with job and life satisfaction. *Journal of Applied Psychology* 81 (4): 411-420.
- Adams, T. R., Laura A., Rabin, L. A., & Da Silva, V. G. (2016). Social support buffers the impact of depressive symptoms on life satisfaction in old age. *Clinical Gerontologist* 39:139-157.
- Abdul Aziz, J., & Puzziawati, A.G. (2003). Menjejak perubahan umur fertiliti dan perkahwinan di Semenanjung Malaysia. *Jurnal Teknologi* 39(C): 75-89.
- Aquino, J. A., Russell, D. W., Cutrona, C. E., & Altmaier, E. M. (1996). Employment status, social support, and life satisfaction among the elderly. *Journal of Counseling Psychology* 43(4): 480-489.
- Aro, A. R., Nyberg, N., Absetz, P., Henriksson, M., & Lonngvist, J. (2001). Depressive symptoms in middle-aged women are more strongly associated with physical health and social support than with socioeconomic factors. *Nord J Psychiatry* 55: 191-198.
- Barrett, A. J., & Murk, P. J. (2006). Life satisfaction index for the third age (LSITA): A measurement of successful aging. Dalam *Proceedings of the 2006 Midwest Research-to-Practice Conference in Adult, Continuing, and Community Education*, Isaac E. P. (Eds), St. Louis: University of Missouri-St. Louis.
- Berg, A. I., Hassing, L. B., McClearn, G. E., & Johansson, B. (2006). What matters for life satisfaction in the oldest-old? *Aging Mental Health* 10: 257- 264.

- Berg, A. I., Hoffman L., Hassinga, L. B., McClearn, G. E., & Johansson, B. (2009). What matters, and what matters most, for change in life satisfaction in the oldest-old? A study over 6 years among individuals 80+. *Aging Mental Health* 13: 191-201.
- Berita Harian. (2015). Purata gaji rakyat Malaysia meningkat 5.3% pada 2015. Muat turun pada 27 Mei 2016 daripada <http://www.bharian.com.my/node/158075>.
- Blanchflower, D. G., & Oswald, A. J. (2008). Is well-being U-shaped over the life cycle? *Social Science Medical* 66: 1733-1749.
- Boyce, C. J., Brown, G. D. A., & Moore, S. C. (2010). Money and happiness: Rank of income, not income, affects life satisfaction. *Psychological Science* 21 (4): 471-475.
- Brough, P., & Frame, R. (2004). Predicting police job satisfaction, work well-being and turnover intentions: The role of social support and police organizational variables. *New Zealand Journal of Psychology* 33: 8-18.
- Byng-Hall, J. (1990). Attachment theory and family therapy: A clinical view. *Infant Mental Health Journal* 11: 228-236.
- Carmel, S, Bernstein, J. H. (2003). Gender differences in physical health and psychosocial well-being among four age-groups of elderly people in Israel. *International Journal Aging Human Development* 56: 113-131.
- Chen, C. (2001). Aging and life satisfaction. *Social Indicator Research* 54: 57-79.
- Chou, K. L., & Chi, I. (2002). Financial strain and life satisfaction in Hong Kong elderly Chinese: Moderating effect of life management strategies including selection, optimization, and compensation. *Aging Mental Health* 6: 172-177.
- Cohen, J. (1992). Quantitative methods in psychology: A power primer. *Psychological Bulletin*, 112(1), 155–159.
- Collins, N. L., & Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of personality and social psychology* 58(4): 644-663.
- Davis, M. C., & Swan, P. D. (1999). Association of negative and positive social ties with fibrinogen levels in young women. *Health Psychol* 18: 131–139.
- Dumitrache, C. G., Rubio, L., & Rubio-Herrera, R. (2016). Perceived health status and life satisfaction in old age, and the moderating role of social support. *Aging & Mental Health* 21(7): 751-757.
- Easterlin, R. A. (2006). Life cycle happiness and its sources: Intersections of psychology, economics and demography. *Journal of Economic Psychology* 27(4): 463-482.
- Emmons, R. A., & McCullough, M. E. (2003). Counting Blessings versus Burdens: An experimental investigation of gratitude and subjective well-being in daily life. *Journal of Personality and Social Psychology* 84: 377-389. doi: 10.1037/0022-3514.84.2.377.
- Erdamar, G., & Demiral, H. (2016). Job and life satisfaction of teachers and the conflicts they experience at work and at home. *Journal of Education and Training Studies* 4(6): 164-175.
- Eriksen, W. (1994). The role of social support in the pathogenesis of coronary heart disease: A literature review. *Fam Pract* 11(2):201-209.
- Eyler, A. A, Brownsona, R. C., Donatelle, R. J., King, A. C., Brown, D., & Sallis, J. F. (1999). Physical activity social support and middle- and older-aged minority women: Results from a US survey. *Social Science & Medicine* 49: 781-789.
- Frey, B. S., & Stutzer, A. (2002). What can economists learn from happiness research? *Journal of Economic Literature* 40: 402-435.
- Fujita F., & Diener E. (2005). Life satisfaction set point: stability and change. *Journal of Social Psychology* 88: 158-64.

- Gall, M. D., Borg, W. R., & Gall, J. P. (1996). *Educational research: An introduction* (6th ed.). New York: Longman.
- Gayle, D. (2016). *People aged 40-59 are least happy and most anxious, the report finds*. The Guardian. Muat turun pada 21 Jun 2019 daripada <https://www.theguardian.com/info/2015/dec/08/daily-email-uk>.
- Geller, D., & Bamberger, P. (2009). Bringing avoidance and anxiety to the job: Attachment style and instrumental helping behavior among co-workers. *Human Relations* 62(12): 1803-1827.
- Hamaideh, S. H. (2011). Burnout, social support, and job satisfaction among Jordanian mental health nurses. *Issues in Mental Health Nursing* 32(4): 234-242.
- Hamarat, E., Thompson, D., Steele, D., Matheny, K., & Simons, C. (2002). Age differences in coping resources and satisfaction with life among middle-aged, young-old, and oldest-old adults. *Journal of Genetic Psychology* 163: 360-367.
- Hazan, C., & Shaver, P. R. (1990). Love and work: An attachment-theoretical perspective. *Journal of Personality and Social Psychology* 59: 270-280.
- ICU. (2011). Kenyataan akhbar, sistem maklumat kemiskinan negara. Unit Penyelarasan Pelaksanaan. Jabatan Perdana Menteri, Putrajaya. Muat turun 21 Jun 2019 daripada http://www.icu.gov.my/pdf/kenyataan/kenyataan_media_ekasih.pdf
- Jabatan Perangkaan Malaysia. (2019). Siaran akhbar: Laporan penyiasatan gaji & upah Malaysia 2015. Muat turun pada 1 Jun 2019 daripada <https://www.dosm.gov.my/v1/index.php>.
- Katon, W. J. (2011). Epidemiology and treatment of depression in patients with chronic medical illness. *Dialogues of Clinical Neuroscience* 13: 7-23.
- Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat (2016). Perangkaan wanita keluarga dan masyarakat.
- Krantz, G., & Östergren, P-O. (2000). Common symptoms in middle aged women: their relation to employment status, psychosocial work conditions and social support in a Swedish setting. *Epidemiol Community Health* 54: 192-199.
- Lee, L. T. (2017). Bersama tangani miskin bandar. Muat turun daripada <http://www.utusan.com.my/rencana/utama/bersama-tangani-miskin-bandar-1.488158>.
- Lett, H. S., Blumenthal, J. A., Babyak, M. A., Strauman, T. J., Robins, C., & Sherwood, A. (2005). Social support and coronary heart disease: Epidemiologic evidence and implications for treatment. *Psychosomatic Medicine* 67(6): 869-878.
- Linda H. K. (2005). A concept analysis of healthy aging. *Nursing Forum* 40: 45-57.
- Macdonald, S., & MacIntyre, P. (1997). The generic job satisfaction scale: Scale development and its correlates. *Employee Assistance Quarterly* 13(2): 1-16.
- Main, M., Kaplan, N., & Cassidy, J. (1985). Security in infancy, childhood, and adulthood: A move to the level of representation. *Monographs of the Society for Research in Child Development* 50: 66-104.
- Mikulincer, M., Shaver, P. R., Gillath, O., & Nitzberg, R. A. (2005). Attachment, caregiving, and altruism: boosting secure attachment increases compassion and helping. *Journal of Personality and Social Psychology* 89(5): 817-839.
- Mirfahadi, N., Moosavi, S., & Tabari, R. (2013). Life satisfaction and its determinants: A survey on Iranian nurses population. *Journal of Paramedical Sciences* 4(4): 11-15.
- Myers, D. G., & Diener, E. (1995). Who is happy? *Psychological Science* 6(1): 10-19.
- Nickerson, A. B., & Nagle, R. J. (2004). The influence of parent and peer attachments on life satisfaction in middle childhood and Early adolescence. *Social Indicators Research* 66: 35-60.

- Pinquart, M., & Sorensen, S. (2001). Influences on loneliness in older adults: A meta-analysis. *Basic Applied Social Psychology* 23: 245-266.
- Rom, E., & Mikulincer, M. (2003). Attachment theory and group processes: The association between attachment style and group-related representations, goals, memories, and functioning. *Journal of Personality and Social Psychology* 84(6): 1220-1235.
- Ronen, S., & Zuroff, D. C. (2017). How does secure attachment affect job performance and job promotion? The role of social-rank behaviors. *Journal of Vocational Behavior* 100: 137-148.
- Scott, D. J., & Church, A. T. (2001). Separation/attachment theory and career decidedness and commitment: Effects of parental divorce. *Journal of Vocational Behavior* 58(3): 328-347.
- Stalnacke, B. M. (2007). Community integration, social support and life satisfaction in relation to symptoms 3 years after mild traumatic brain injury. *Brain Injury* 21(9): 933-942.
- Siti Marziah, Z., Nor Ba'ayah, A. K., Nasrudin, S., & Khaizir, I. (2015). Peramal kepuasan hidup wanita Melayu pertengahan umur bekerja di Hulu Langat, Selangor. *Akademika* 85(2): 45-53.
- Subasi, F., & Hayran O. (2005). Evaluation of life satisfaction index of the elderly people living in nursing homes. *Archives of Gerontology Geriatric* 41: 23-9.
- Suzana, M. H., Mohd Suhaimi, M., Sarah Waheeda, M. H., Sheau, T. C., & Nasrudin, S. (2012). Meneroka konsep cinta dalam perkahwinan dalam kalangan melayu bandar yang akan berkahwin. *Journal of Social Sciences and Humanities (e-Bangi)* 7(1): 76-83.
- Tuckman, B. W. (1999). *Conducting educational research* (5th ed.). Texas: Harcourt Brace.
- Zimet, G. D., Dahlem, N. W., Zimet, S. G., & Farley, G. K. (1988). The multidimensional scale of perceived social support. *Journal of Personality Assessment* 52(1): 30-41.
- Zuroff, D. C., Fournier, M. A., Patall, E. A., & Leybman, M. J. (2010). Steps toward an evolutionary personality psychology: Individual differences in the social-rank domain. *Canadian Psychology* 51: 58-66.

Penulis

Siti Marziah Zakaria ialah Pensyarah Kanan di Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan, Universiti Kebangsaan Malaysia. Kepakaran beliau ialah dalam bidang Psikologi Perkembangan. Fokus kajian adalah dalam Kesejahteraan Psikologi, Pemerksaan Wanita, Kepuasan Hidup dan Kepuasan Kerjaya.

Ruzaini Ijon merupakan Pensyarah di Pusat Pengajian Bahasa dan Pembangunan Insaniah, Universiti Malaysia Kelantan. Beliau berkelulusan dalam bidang Kerja Sosial. Beliau pernah berkhidmat di Kumpulan Bertindak dan Penyelidikan Aids, sebagai *outreach worker*. Fokus kajian beliau adalah dalam pembangunan komuniti dan organisasi kerja sosial.

Wan Yusoff Wan Shaharuddin ialah Pensyarah di Pusat Pengajian Bahasa dan Pembangunan Insaniah, Universiti Malaysia Kelantan. Kepakaran beliau ialah dalam bidang Komunikasi. Fokus kajian beliau ialah dalam bidang Komunikasi Interpersonal.

See Soo Yin ialah pelajar pascasiswazah di Pusat Pengajian Bahasa dan Pembangunan Insaniah, Universiti Malaysia Kelantan. Fokus kajian beliau ialah dalam bidang Pengajian Bahasa Mandarin sebagai Bahasa Asing.